

CIVILNA ZAŠČITA NA HRVAŠKEM

Civil Protection in Croatia

Andrija Car* UDK 351.862 (497.5)

Povzetek

Z zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o ureditvi in delovnem področju ministrstev in drugih teles državne uprave (1) so bile sprejete velike spremembe pri organizaciji civilne zaščite na Hrvaškem. Po tem zakonu je civilna zaščita v pristojnosti ministrstva za notranje zadeve. Organizacija in naloge hrvaške civilne zaščite se približujejo rešitvam v večini evropskih držav, zlasti še v Nemčiji, Danski, Angliji, Franciji in Italiji (2). Cilj civilne zaščite je njeno delovanje v morebitni vojni ter ob naravnih in drugih nesrečah. Temeljne naloge civilne zaščite po omenjenem zakonu so humanitarne in se nanašajo na odpravljanje vzrokov in nevarnosti nesreč, zaščito in reševanje ter odpravljanje posledic nesreč. Civilna zaščita obsega osebno in vzajemno zaščito prebivalstva, zaščitne ukrepe, reševanje ljudi in materialnih dobrin, enote civilne zaščite ter obveščanje in alarmiranje sil civilne zaščite in organov upravljanja in vodenja. Organizirana uporaba civilne zaščite pri izvajanju ukrepov zaščite in reševanja se zagotavlja z načrti zaščite in reševanja. Civilno zaščito vodi Ministrstvo za notranje zadeve Republike Hrvaške prek policijskih uprav. Za organiziranje in pripravljenost civilne zaščite pa so odgovorni lastniki in uporabniki stanovanjskih in poslovnih objektov, podjetja in druge pravne osebe ter lokalne skupnosti in država. Vlada Republike Hrvaške in pris-

tojni organi lokalnih skupnosti morajo zagotoviti sredstva za financiranje civilne zaščite, skladno z načrti zaščite in reševanja.

Abstract

The new Law on Modifications and Amendments to the Law on the Organization and Fields of Work of Ministries and other State Administration Bodies (1) has brought sweeping changes in the organization of civil protection in Croatia. Under this Law, civil protection is within the competences of the Ministry of Internal Affairs. The organization and tasks of Croatian civil protection services are approaching the solutions adopted by their counterparts in most European countries, particularly in Germany, Denmark, Great Britain, France and Italy (2). The objective of the civil protection system is to ensure an effective response in the event of war, natural and other disasters. According to the said Law, the fundamental tasks of civil protection are of a humanitarian nature and include eliminating the causes and hazards of disasters, protection and rescue activities, and remedying the consequences of disasters. Civil protection comprises the personal and collective protection of the population, protective measures, the rescue of victims and property, as well as notifying and alerting civil protection forces and administration / management bodies.

Nove družbene razmere zahtevajo nove rešitve na vseh področjih življenja in dela in tako tudi na področju civilne zaščite. Pri iskanju novih rešitev so bile zelo koristne izkušnje drugih držav. Hrvaška je posebej zainteresirana za izkušnje držav, ki imajo podobno družbeno ureditev. S povezovanjem svojih ugotovitev in izkušenj s spoznanji in dosežki drugih držav je mogoče doseči učinkovitejše rešitve zaščite pred nesrečami. Prav to je bil cilj Glavnega štaba civilne zaščite Republike Hrvaške pri razvijanju nove organiziranosti civilne zaščite.

Razvoj civilne zaščite se je na Hrvaškem začel v obdobju med svetovnimi vojnami. V Zagrebu je bila 27. februarja 1938. leta slovesno odprta Šola za civilno zaščito (3)*. Po koncu druge svetovne vojne, leta 1948, je bil ustanovljen Oddelek za protiletalsko zaščito (PAZ) pri Državnem ministrstvu za notranje zadeve. V naslednjih letih se je PAZ preimenoval v civilno zaščito, s čimer se je spremenila organizacija, vojaška obveznost pa se je razširila na zaščito in reševanje prebivalstva ob naravnih in drugih nesrečah. Leta 1962 so bile naloge civilne zaščite s posebnim zakonom prenesene iz pristojnosti organov za notranje zadeve v pristojnost organov za obrambo. Od 27. decembra 1993. leta je civilna zaščita v pristojnosti Ministrstva za notranje zadeve.

Dejavnost civilne zaščite na Hrvaškem je tako kot drugod po svetu opredeljena kot humanitarna dejavnost, katere cilj je zaščita prebivalstva in materialnih dobrin med vojno ter ob naravnih, tehnično-tehnoloških in ekoloških nesrečah.

Organizacija civilne zaščite

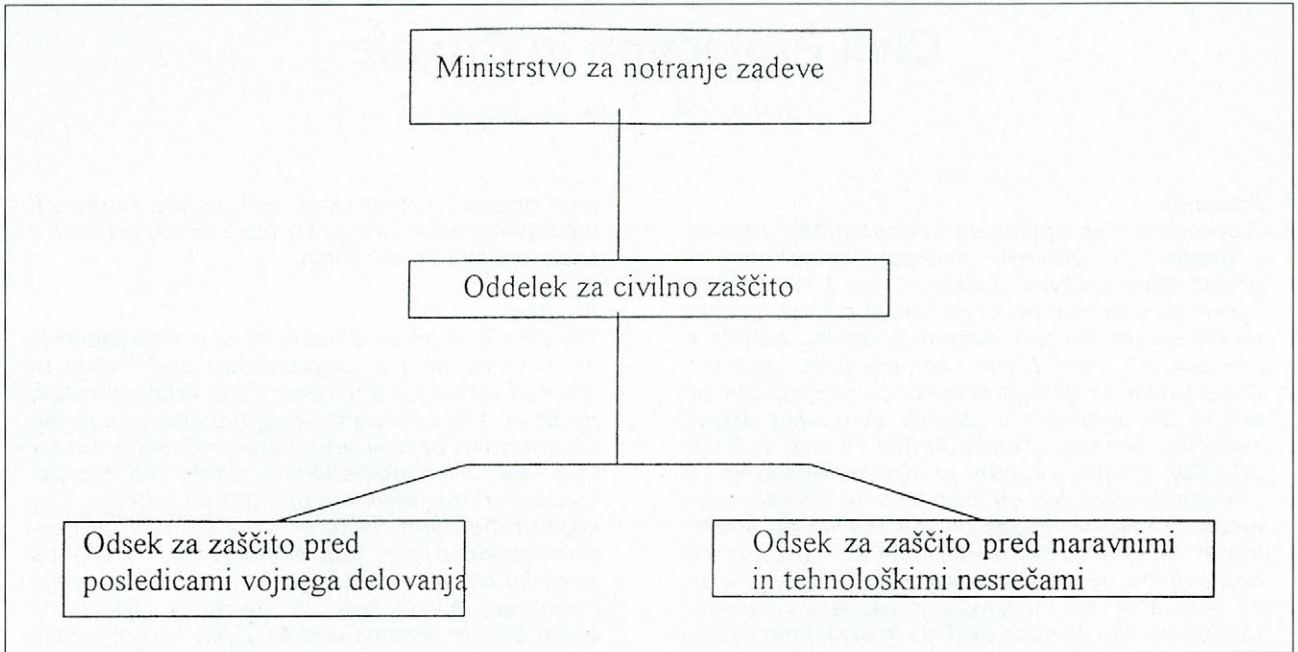
Civilna zaščita je urejena z zakonom o organizaciji, sestavi in delovnem področju ministrstev in drugih organov državne uprave (1). Pred tem je bila, kot rečeno, v pristojnosti ministrstva za obrambo Republike Hrvaške. Urejena je bila z zakonom o splošni narodni obrambi in zakonom o obrambi (4). S prenosom pristojnosti na ministrstvo za notranje zadeve je le-to prevzelo tudi delavce in materialno-tehnična sredstva civilne zaščite. Medtem so bili sprejeti tudi nekateri podzakonski akti, ki urejajo organizacijo in delovanje civilne zaščite (5). Pripravlja se nov zakon o civilni zaščiti, ki bo na novo uredil pristojnosti, vlogo in naloge zaščite in reševanja. Sedanja ureditev ne obvezuje podjetij in drugih pravnih oseb, da organizirajo enote in druge sile civilne zaščite, vendar tudi ne izključuje možnosti, da se organizirajo za zaščito in reševanje ob naravnih in drugih nesrečah. Podjetja in druge organizacije, ki so pomembna za civilno zaščito, pa po presoji policijskih uprav in v dogovoru z organi lokalnih skupnosti morajo sodelovati pri zaščiti in reševanju.

V ministrstvu za notranje zadeve je v okviru sektorja za protipožarno zaščito in civilno zaščito oblikovan poseben oddelek za civilno zaščito z organizacijskimi enotami za zaščito v vojnih razmerah in za zaščito pred naravnimi in tehnološkimi nesrečami (slika 1).

V okviru policijskih uprav sta glede na velikost posamezne uprave organizirana sektorja za zaščito pred požari in civilno zaščito, v njuni sestavi pa delujejo oddelki za civilno zaščito, gasilstvo, zaščito pred požari in eksplozijami (slika 2).

* mag., načelnik Oddelka civilne zaščite v Policijski upravi za Primorsko-Goransko, Reka

* Zgradila jo je občina mesta Zagreb na Ksavrski cesti, blagoslovil pa zagrebški nadškof dr. Alojzij Stepinac.

Slika 1. Notranja organizacija Ministrstva za notranje zadeve na področju civilne zaščite
 Figure 1. Internal organization of the Ministry of Internal Affairs in the sphere of civil protection

Vsaka policijska uprava ima organizirano poklicno službo za civilno zaščito.

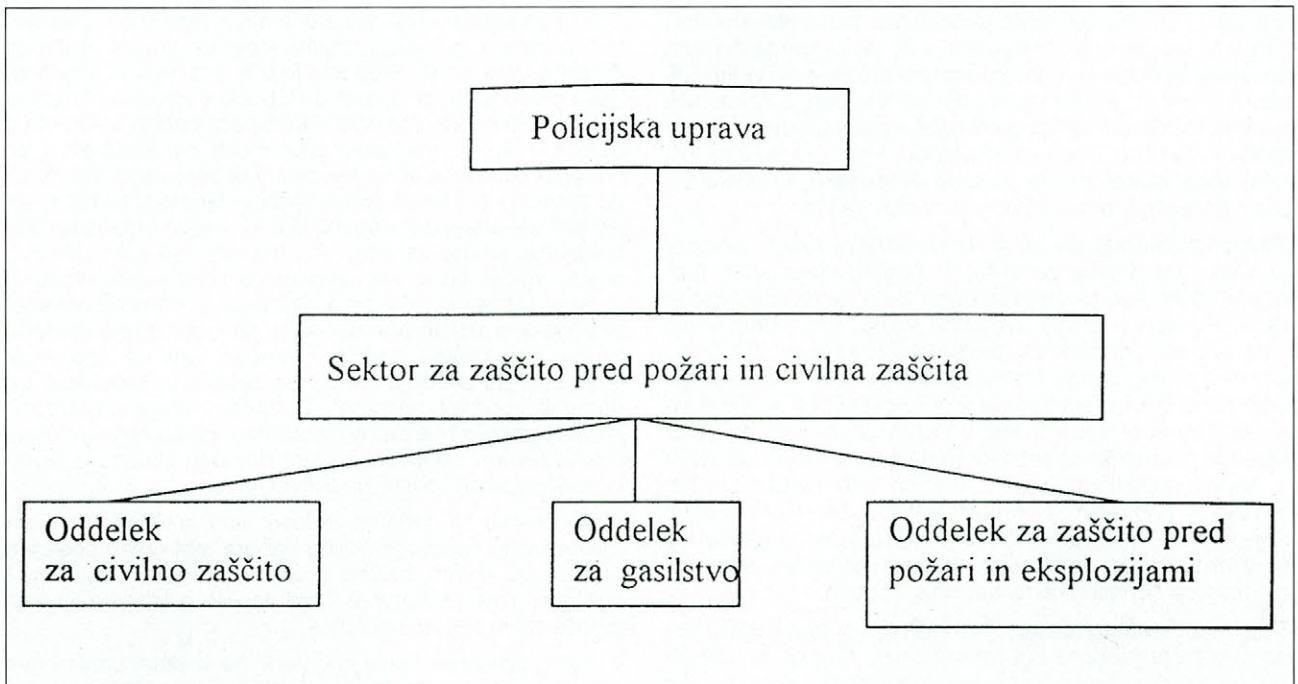
Temeljni elementi civilne zaščite

Temeljni elementi organizacije civilne zaščite so:

1. osebna in vzajemna zaščita
2. sistem opazovanja, obveščanja in alarmiranja
3. enote civilne zaščite
4. organi upravljanja in vodenja civilne zaščite
5. podjetja in druge strokovne službe, ki so posebnega pomena za civilno zaščito.

Osebna in vzajemna zaščita

Osebna in vzajemna zaščita zajema priprave in vključevanje občanov v aktivnosti za samozaščito, samopomoč in vzajemno pomoč v kraju, kjer prebivajo in delajo. Osebna in vzajemna zaščita nima organiziranih oblik. Gre za ukrepe, naloge in postopke, ki jih občani uresničujejo ob nesreči zaradi osebne zaščite in pomoči ter pomoči drugim. Občani se za opravljanje ukrepov in nalog osebne in vzajemne zaščite usposablajo na tečajih civilne zaščite, in sicer za nudenje prve medicinske pomoči, izvajanje preventivnih protipožarnih ukrepov, gašenje začetnih požarov, osebno in kolektivno RBK zaščito, reševanje zasutih iz ruševin, umik iz ogroženih okolij, zatemnjevan-

Slika 2. Organiziranost policijskih uprav na področju civilne zaščite in varstva pred požari
 Figure 2. Organization of police administrations in the spheres of civil and fire protection

je in za pomoč ogroženim in prizadetim. Pri opravljanju teh nalog se opirajo na enote in službe civilne zaščite.

Občani imajo poleg obveznosti usposabljanja tudi obveznosti zagotavljanja sredstev za osebno in vzajemno zaščito (7).

Ukrepi za zaščito in reševanje

Ukrepi za zaščito in reševanje obsegajo:

- varovanje prebivalstva in materialnih dobrin
- evakuacijo prebivalstva
- skrb za ogrožene, prizadete, pregnane in pobegle
- zatemnjevanje
- zaščito pred kemičnimi, biološkimi in radiološkimi nevarnostmi
- reševanje iz ruševin
- zaščito pred požari in eksplozijami
- prvo medicinsko pomoč
- obrambo pred poplavami in zaščito pred posledicami porušitev visokih pregrad
- zaščito in reševanje pred neeksplozivnimi minskoeksplozivnimi sredstvi in napravami
- zaščito in reševanje živali in živil živalskega izvora
- zaščito in reševanje rastlin in rastlinskih izdelkov
- zaščito in reševanje na vodi in morju
- zaščito pred epidemijami
- sanacijo terena.

Vsebinsko in način izvajanja teh ukrepov določa načrt delovanja civilne zaščite.

Preventivni ukrepi zaščite se načrtujejo s prostorskimi in urbanističnimi načrti.

Enote civilne zaščite

Enote civilne zaščite so posebej organizirani sestavi za zaščito in reševanje v vojni ter ob naravnih in drugih nesrečah. Organizirajo se kot splošne in specializirane. Za obsežne in zahtevnejše naloge se pri ministru za notranje zadeve ustanovijo specialne intervencijske enote civilne zaščite, posebne enote civilne zaščite pa se organizirajo tudi v županijah in mestih. Specialne enote so:

- gasilske enote
- enote za zaščito in reševanje pred neeksplozivnimi minskoeksplozivnimi sredstvi
- enote za zaščito in reševanje v vodi
- enote gorske reševalne službe
- enote za zaščito in reševanje iz ruševin
- enote za radiološko, biološko in kemijsko zaščito
- enote za prvo medicinsko pomoč
- veterinarske enote
- enote za zaščito rastlin
- enote za sanacijo terena
- druge enote.

Splošne enote civilne zaščite ustanovijo lokalne skupnosti z nalogo preprečevanja posledic vojnega uničenja in naravnih nesreč manjšega obsega. Njihove naloge so predvsem: nudenje prve pomoči, reševanje zasutih iz ruševin, gašenje začetnih požarov, evakuacija prebivalstva, sanacija terena in podobno.

Specialne enote civilne zaščite opravljajo težje naloge civilne zaščite na širšem območju države po nalogu ministra za notranje zadeve.

Organi upravljanja in vodenja civilne zaščite

Za upravljanje in vodenje civilne zaščite se ustanovijo štabi in poveljstva civilne zaščite, imenujejo zaupniki za civilno zaščito, vodje zaklonišč in vodje enot civilne zaščite.

Štabi civilne zaščite se ustanovijo pri poglavarstvih občin, mest in županij. Na ravni države se ustanovi krizni štab pri vladi Republike Hrvaške. Temeljna naloga štabov civilne zaščite je koordinacija aktivnosti za zaščito in reševanje v okolju, kjer je štab imenovan.

Poveljstva civilne zaščite so strokovno operativni organ ter enote ministrstva za notranje zadeve oziroma policijskih uprav, ki vodijo akcije civilne zaščite. Poveljstva so nadrejena enotam civilne zaščite, zaupnikom za civilno zaščito in vodjem zaklonišč. Ustanovljena so na državni ravni, na ravni županij, mest in občin. Člane poveljstev imenuje načelnik policijske uprave, razen poveljstva civilne zaščite Republike Hrvaške, ki ga imenuje minister za notranje zadeve. Zaupniki za civilno zaščito so vezni člen med poveljstvi civilne zaščite in prebivalstvom. Zaupnike za civilno zaščito in njihove namestnike imenujejo načelniki policijskih uprav na predlog poveljstev.

Vodje zaklonišč in njihovi namestniki skrbijo za organizacijo bivanja ljudi v zaklonišču in pravilno delovanje naprav in opreme v njem. V zakloniščih z zmogljivostjo za več kot 300 ljudi se določi tudi osebje zaklonišča.

Naloge štaba civilne zaščite so:

- spremlja, spodbuja in usmerja priprave in delovanje civilne zaščite ter drugih sil za zaščito in reševanje
- usklajuje aktivnosti za zbiranje in nudenje pomoči ogroženim in prizadetim državljanom
- preuči načrt zaščite in reševanja ob naravnih, tehnično-tehnoloških, ekoloških nesrečah ter v vojni v skladu s svojimi pristojnostmi
- preuči stanje organiziranosti in pripravljenosti civilne zaščite in drugih reševalnih služb na svojem območju in predlaga ukrepe pristojnim organom za njihov razvoj in izpopolnitev
- usklajuje delo organov vodenja na nižji ravni organizacije
- opravlja druge naloge, povezane z zaščito in reševanjem.

Naloge poveljstva civilne zaščite so:

- opravlja strokovno-operativne naloge pri vodenju akcij civilne zaščite na območju, v skladu s pristojnostmi
- sodeluje pri pripravi ocene nevarnosti in posledic naravnih, tehnično-tehnoloških in ekoloških nesreč ter vojne in sodeluje pri pripravi načrta zaščite in reševanja
- organizira in neposredno izvaja ukrepe za zaščito in reševanje v skladu z načrtom zaščite in reševanja
- vodi enote civilne zaščite in druge organizirane sile civilne zaščite
- skrbi za zbiranje in razdeljevanje pomoči ogroženim in prizadetim
- obvešča prebivalstvo o nevarnostih, posledicah in ukrepih ob naravnih, tehnično-tehnoloških in ekoloških nesrečah ter v vojni
- preučuje stanje, usposobljenost in opremljenost enot in drugih organiziranih sil civilne zaščite ter usposobljenost prebivalcev za osebno in vzajemno zaščito
- usklajuje delo nižjih poveljstev civilne zaščite
- sodeluje s poveljstvi hrvaške vojske glede sodelovanja enot vojske pri zaščiti in reševanju

- opravlja tudi druge strokovno-operativne naloge pri vodenju zaščite in reševanja.

Pri zaščiti in reševanju ob naravnih in drugih nesrečah ter v vojni sodelujejo tudi posamezna podjetja in strokovne službe oziroma enote nevladnih in drugih organizacij, npr. Rdeči križ, komunalne, zdravstvene in druge organizacije, ki so pomembne za civilno zaščito. (8)

Sklep

Civilna zaščita ima strateški pomen pri zagotavljanju varnosti prebivalcev ob naravnih, tehnično-tehnoloških in drugih nesrečah ter v vojnih razmerah. To na Hrvaškem potrjujejo izkušnje iz državljanske vojne, zlasti v Vukovarju, Zadru, Dubrovniku in drugih mestih.

Organizirane sile civilne zaščite, ki sodelujejo pri zaščiti in reševanju, štejejo okoli 130 000 pripadnikov ali 3 % vsega prebivalstva. Od tega je 50 % pripadnikov vključenih v različne enote civilne zaščite.

Razvoj civilne zaščite je usmerjen k razvijanju organiziranih oblik zaščite in reševanja ter h kakovosti. Pri tem se upoštevajo tako domače kot tuje izkušnje.

Literatura

1. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o organizaciji in delovnem področju ministrstev in drugih teles državne uprave, Narodne novine, št. 117/93.
2. Javorovič, B. in drugi: Sodobni sestavi civilne obrambe, Zagreb 1992, Odprto vseučilišče.
3. Spomenica ob odprtju šole za civilno zaščito v Zagrebu, 27. aprila 1938. Poseben izvod Civilne zaščite iz VPS, št. 3.1938.
4. Zakon o splošnonarodni obrambi, Narodne novine, št. 4/91.
5. Zakon o obrambi, Narodne novine, št. 49/91, 53a/91, 73/91, 19/92 in 74/93.
6. Pravilnik o sestavi, popolnitvi, pozivanju in uporabi enot, služb in teles za upravljanje in vodenje enot ter drugih oblik organiziranja civilne zaščite, Narodne novine, št. 31/95.
7. Car, A. in drugi: Priročnik za izobraževanje enot civilne zaščite in splošne namene, Reka 1990, Center za vzgojo civilne zaščite Reka.
8. Skupina avtorjev: Civilna zaščita v Republiki Hrvaški, Zagreb 1995, IZOS.

Če je trhel most, ne hodi brez strahu.